

УДК 347.971.99

Віктор Капустинський,

кандидат юридичних наук,

керівник апарату Вищого спеціалізованого суду України

з розгляду цивільних і кримінальних справ

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ОРГАНІВ У ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ БУРЖУАЗНИХ ДЕРЖАВ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЇ ТА ФРАНЦІЇ)

У статті досліджено зміни у судових органах та їх функціональному призначенні у період становлення буржуазних держав на прикладі Англії та Франції. Відзначено перші спроби кодифікації тогочасного законодавства, які мали суттєвий вплив на подальший розвиток як власне функцій судової влади, так і судової системи в цілому.

Ключові слова: функції, судова система, законодавство, феодалні відносини.

Зміни у судових органах та їх функціональному призначенні у період існування буржуазних держав відбувалися у руслі загальних суспільно-політичних процесів. Тож для дослідження особливостей функцій судових органів буржуазного періоду особливу увагу зосередимо на державах, судові системи яких сформувалися внаслідок характерних трансформаційних процесів та отримали різні результати такого розвитку, зокрема Англії, судова система якої розвивалась за принципами острівної (загальної) системи права, та Франції, судова система якої розвивалася за принципами континентальної системи права. Остаточні судові системи зазначених держав сформувалися у період становлення національної буржуазії.

Можна стверджувати, що розвиток права і держави досяг того рівня, коли не держава створює право, а зміни та трансформації у правових системах зумовлюють необхідність у пристосуванні до їх прогресу відповідних державних органів та систем, зокрема судової. Ми не вважаємо цю залежність безспірною, а трактуємо її таким чином, що зміни у суспільно-політичному житті суспільства стали передумовою змін правових систем (через прийняття низки буржуазних нормативних актів, які регулювали відповідні процеси) і лише потім — до змін у державних механізмах у цілому та судових органах зокрема. Тому особливості функціонального призначення

судових органів у період буржуазних держав необхідно розглядати крізь призму відповідних правових систем.

Слід зазначити, що буржуазне право у кожній державі виникло і розвивалося як логічне продовження існуючих раніше автентичних систем рабовласницького та феодалного права. Як зазначають науковці, відкидалися лише ті складові попереднього права, які ставали на заваді економічним і політичним інтересам буржуазії. Правонаступництво буржуазного і дореволюційного права (римського, звичаєвого, міського і т. д.) було різним в окремих країнах, але все ж старі правові системи не були відкинуті повністю. Певна їх частина увійшла до положень буржуазного права та трансформувалась у його норми [1].

Особливістю буржуазної революції в Англії та формування відповідної системи права було те, що буржуазія спільно з новим дворянством (джентрі) боролася проти монархії, старої феодалної знаті і панування церкви. Джентрі, які стали на шлях товарно-грошових відносин, мали значно більше спільного з буржуазією, ніж з феодалами.

Визначальною особливістю та культурною цією революції став організований рішенням парламенту суд над королем Карлом I у січні 1649 р. До складу суду — першого у світовій історії суду над короною — входили близько 150 правників і членів парламенту. Судовий розгляд тривав 5 днів. У результаті

розгляду Карл I був визнаний «тираном, зрадником, вбивцею і ворогом держави». Під тиском армії і під впливом політичних змін, що відбувались одночасно з судовим процесом, суд ухвалив Карлові I смертний вирок. 30.01.1649 р. у присутності численного натовпу на Лондонській торговій площі Карлу I відрубали голову [2].

Слід зауважити, що це був перший безпрецедентний випадок в історії, коли інструментом зміни суспільно-політичного ладу та поштовхом до розвитку нової буржуазної системи права став суд. Як зазначив В. С. Макаруч, феодальна юстиція вилучала особу монарха з-під будь-якої юрисдикції — світського та церковного суду чи навіть суду перів [3]. Таким чином, у судовому процесі вперше зрівняли монарха з рештою громадян у питаннях кримінальної відповідальності за державні злочини.

Подальший розвиток судових органів Англії пов'язаний з прийняттям 26.05.1679 р. Хабеас корпус акта (Habeas Corpus Act), який складався із 21 статті та став однією з важливих складових неписаної конституції Великобританії. Повна його назва — «Акт про краще забезпечення свободи підданого та про запобігання ув'язненням за морями». Застосовуване англійськими судами з XII ст. право видання наказу про доставку заарештованого часто зумовлювало порушення особистої недоторканності: такі накази суддя видавав на власний розсуд, їх виконання не було обумовлене строками, невиконання не мало наслідком відповідальності. Тому основним завданням Хабеас корпус акта було визначення процедури і строків перевірки судом законності та обґрунтованості арешту (затримання) і подальшого перебування особи під вартою. Сам заарештований, його довірена особа або будь-хто з громадян могли вимагати від суду наказ Хабеас корпус акта [4, II].

Суддя вносив до тексту наказу доручення шерифам чи тюремникам разом з доставкою до суду заарештованого детально викласти причини арешту. Також було встановлено строк виконання наказу (від 3 до 20 днів), тривалість якого залежала від відстані до Лондона [5, II]. Після доставки заарештованого суд повинен був ретельно дослідити причини арешту, після чого повинен був або

звільнити заарештованого, або віддати його на поруки чи під заставу, або повернути до тюрми [6, III—V]. Цим актом було введено заборону притягати двічі до відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, що фактично означало, що ніхто не може бути двічі покараний за один і той самий злочин (лат. «nonbisinidem»). Дослівно цю норму можна перекласти так: «Для запобігання несправедливим утискам повторними арештами за той самий злочин узаконюється зазначеною вище владою, що жодна особа або особи, звільнені або відпущені згідно з будь-яким Habeas corpus, надалі не можуть бути поміщені або арештовані за той самий злочин якою б то не було особою або особами інакше, як за законним розпорядженням або за наказом того суду, до якого він або вони будуть зобов'язані з'явитися згідно з підпискою, або іншого суду, що володіє юрисдикцією у даній справі; і якщо інша особа або особи свідомо, всупереч цьому акту, знову заарештують або спонукають так чи інакше знов заарештувати або помістити за той самий злочин або за підозрою в його здійсненні особу або осіб, звільнених або випущених, як вище сказано, або свідомо допомагатимуть або сприятимуть цьому, то він або вони зобов'язані сплатити заарештованій або потерпілій особі штраф в сумі 500 фунтів, які мають бути стягнуті, як вище сказано, незважаючи ні на слушні доводи або зміни в розпорядженні або розпорядженнях про арешт» [7, VI]. Крім того, заборонялося переводити заарештованих з однієї в'язниці до іншої чи тримати їх без суду і слідства у в'язницях заморських володінь Англії, а дія акта не поширювалася на арешт у зв'язку з учиненням державної зради і тяжких кримінальних злочинів, щодо яких існували особливі правила [5, III, VII].

Проаналізувавши зазначений документ, можна дійти висновку, що положення Хабеас корпус акта відносили до повноважень судових органів відносно нову функцію контролю за органами слідства та виконання покарань.

Ще одним нормативним актом, у якому відображено суспільно-політичні зміни буржуазної Англії та зміни функцій судових органів, був Білль про права 1689 р. — «Акт, що декларує права

й свободи підданого і встановлює спадкоємство Корони», — прийнятий парламентом Англії 16/26.12.1689 р. в результаті «Славної революції». Цей документ став одним із перших, в яких юридично закріплено права людини. Більш про права став першою спробою покласти край тогочасному судовому правлінню. Короля було позбавлено права відмінити закони парламенту про покарання, самовільно припинити дію інших законів та втручатись у сферу судочинства. У ньому було підтверджено такі права підданих, як свобода від штрафів та конфіскацій майна без рішення суду; свобода від жорстоких і незвичайних покарань, від надмірно великих штрафів [9].

Однак пізніше, в процесі становлення парламентської монархії, відповідальність за державні злочини знову було знято з монархів, але у надзвичайно своєрідний спосіб — разом із можливістю їх чинити. Справа в тому, що Акт про спадкування престолу, або Акт про влаштування (Act of Settlement), прийнятий парламентом Англії у 1700 р. та узгоджений королем у 1701 р., не лише позбавив католицьку чоловічу лінію Стюартів права на престол, призначивши наступницею протестантку Софію Ганноверську, а й змістив акценти у функціональному призначенні судових органів [10].

Таким чином, крім особливостей порядку спадкування престолу, в Акті було також передбачено й інші правові норми, зокрема, що за королівським помилуванням не можна зупинити провадження за порушенням палатою громад звинуваченням, а у судовій системі було проголошено принцип незмінності суддів (неможливість їх усунення з посади за розпорядженням монарха; зняття з посади судді, який скоїв проступок, допускалося тільки за рішенням обох палат парламенту).

Парламентським актом 1854 р. остаточно було сформовано англійську доктрину судового прецеденту й офіційно затверджено обов'язковість прецедентів, щодо застосування яких було встановлено спеціальні правила: 1) рішення вищих судів Англії (палати лордів, Високого суду, апеляційного суду) обов'язкові як для нижчих судів, так і для них самих; 2) вищі суди не зв'язані рішеннями нижчих судів; 3) суддям однієї інстанції

рекомендується не приймати істотно розбіжних рішень; 4) обов'язкова лише та частина судового рішення, яка містить його обґрунтування [11].

Статутне право ґрунтувалося на законах і парламентських актах та стало органічною частиною острівної системи права і широко використовувалось у судовій системі Англії. Його значення зростало, приймалося все більше парламентських актів, якими встановлювалися норми права. Особливістю тих часів є те, що чинними вважалися статути, видані ще у феодальний період. У зв'язку з цим статутне право Англії формується завдяки величезній кількості парламентських актів, що збиралися протягом майже п'яти століть. Починаючи з часів правління короля Едуарда IV (1461–1483 роки) до 1884 р., було видано 14408 парламентських законів.

Це зумовило необхідність модернізації англійського статутного права, зокрема було проведено часткову реформу кримінального права, результатом якої стала консолідація трьохсот статутів у чотири закони.

Таким чином, у буржуазний період розвитку Англії функції судових органів набули законодавчого закріплення. Домінуючою функцією стала функція здійснення судочинства, тоді як функції контролю, організаційні та інші стали поступово відходити на другий план. Судові органи розвивалися за принципами острівної системи права, основою якої є доктрина судового прецеденту та статутне право.

У Франції судова система розвивалась за принципами континентальної системи права і тому головним завданням її було впорядкування та систематизація законодавства судових органів держави.

Основні державно-юридичні вимоги так званого третього стану, що вступив у конфлікт з режимом і королем, було відображено у Декларації прав людини і громадянина (Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen), затвердженій постановою Французьких Національних зборів 26.08.1789 р. Основою функціонування судових органів стало закріплення у ст. 16 принципу розподілу влади, запропонованого Ш. Монтеск'є: «Toute société dans laquelle la garantie des droits n'est pas assurée ni la séparation

des pouvoirs déterminée, n'a point de Constitution» [12]. За змістом цієї норми будь-яке суспільство, в якому не забезпечуються гарантії прав людини або не проведено розподілу влади, не має конституції взагалі (тобто не є правовим).

Таким чином, у Декларації прав людини і громадянина, як результат буржуазної революції у Франції, було закладено нові основи судової системи Франції у період після буржуазної революції. Хоча, за час революції судова система ще не була стабілізована, проте процес її удосконалення розпочався. Так, був установлений єдиний для усіх станів суд. Всі інститути інквізиційного феодального процесу відкидалися, і принципи кримінального судочинства, як і принципи кримінального права, було закріплено в програмних буржуазних деклараціях [13], спрямованих на створення єдиної національної правової системи.

Причину зазначених процесів слід пов'язувати з припиненням феодальних відносин, реалізацією нових правових норм. Йдеться не лише про створення нового законодавства, а й про його систематизацію. Про це свідчать спроби кодифікації, розпочаті в період революції. Ще в серпні 1790 р. Установчими зборами Франції прийнято резолюцію, відповідно до якої «цивільні закони повинні бути об'єднані і реформовані законодавцем, який повинен був скласти загальний кодекс простих законів, зрозумілих і відповідних конституції». Положення про розробку цивільного кодексу було включене й до Конституції 1791 р. У 1793, 1794, 1796 роках було запропоновано проекти цивільного кодексу. Проте жодна із цих спроб не завершилась позитивними результатами.

Тому вже на першому етапі Великої Французької революції у 1791 р. було ухвалено перший буржуазний Кримінальний кодекс Франції. Ним було встановлено суворі санкції за посягання на право приватної власності. Будь-який протест проти існуючого державного порядку тягнув за собою особливо жорстокі покарання. Це може свідчити і про пережитки феодального кримінального права. Однак, зважаючи на те, що згаданий Кодекс був ухвалений в умовах революційних перетворень, він мав певні недоліки і дія його виявилась недовготривалою.

Вважаємо, що однією з основних причин невдач було небажання самої буржуазії дотримуватись проголошених цілей. Лише урядом Наполеона було скасовано дореволюційне право і ряд законів, які не відповідали інтересам буржуазії, і було розпочато створення нових кодексів (Наполеонівська епоха ознаменована створенням п'яти основних кодексів: Цивільного, Кримінального, Торгового, Цивільно-процесуального і Кримінально-процесуального).

Першим було прийнято Цивільний кодекс, який увійшов в історію під назвою «Кодекс Наполеона». 13.07.1800 р. було призначено комісію для розробки проекту кодексу, до складу якої увійшли видатні юристи того часу — Тронше, Порталіс, Малльвіль, Біго-Преамне. У роботі вони керувались законодавством, доктриною, попередніми проектами кодексу, римським правом, звичаями, які прагнули викласти і переробити відповідно до принципів буржуазного суспільства. Наполеон особисто брав участь в обговоренні ряду статей кодексу, вилучаючи деякі положення, що затвердились у французькому праві в період революції і тепер були для буржуазії надмірно радикальними.

Розгляд проекту відбувся швидко і всі титули кодексу було прийнято. Законом від 21.03.1804 р. було об'єднано усі прийняті 36 титулів до складу єдиного кодексу під назвою Code civil (Цивільний кодекс), але в історії за ним справедливо утвердилась назва Кодекс Наполеона [14].

Прогресивність і важливість цього Кодексу полягали в тому, що ним було закріплено ліквідацію феодальних відносин, адже в його основі були принципи формально рівної правоздатності всіх громадян, що забезпечувало їх рівний доступ і до правосуддя.

Проте деякі складнощі були при визначенні питання регулювання кримінального судочинства. Адже кримінальне право і судова система дореволюційної Франції спричиняли найбільше обурення всіх прошарків суспільства. Основним нормативним актом, який регулював цю галузь довгий час, залишався «Великий кримінальний ордонанс» 1670 р. Людовика XIV, яким передбачались тортури і жорстокі покарання. Крім того, у Франції діяла система *letters decachet* («лист за печаткою»). Це були накази

про арешт і позасудове та безстрокове ув'язнення. Вони оформлювалися у вигляді бланків-наказів печаткою короля і тисячами роздавалися чиновникам, придворним і навіть дамам, яким досить було вписати у бланк прізвище небажаної людини, і вона могла назавжди зникнути в казематах в'язниць.

Саме тому у положеннях згаданої вище Декларації прав людини і громадянина 1789 р. необхідним було закладення основ кримінального судочинства — презумпції невинуватості, справедливого покарання тощо. Зокрема у ст. 7 Декларації встановлено, що жодна людина не може бути обвинувачена, заарештована або затримана, крім випадків, визначених законом, і відповідно до форм, передбачених ним. Той, хто домагається видання свавільних наказів, сприяє їх виданню, виконує їх, або той, на чію вимогу вони виконуються, повинен бути покараний; але кожний громадянин, викликаний чи затриманий на виконання закону, мусить негайно коритися; він є винним, якщо чинить опір [15]. Таким чином, цією нормою утверджувались найважливіші принципи законності — немає злочину, немає і покарання.

Згідно зі ст. 8 Декларації закон може встановлювати лише ті покарання, які безумовно і очевидно необхідні; ніхто не може бути покараний інакше, ніж на підставі закону, ухваленого і обнародованого до вчинення злочину, і правомірно застосованого [16]. Отже, цією нормою встановлювалося правило, за яким закон не має зворотної сили.

У ст. 9 Декларації було закріплено презумпцію невинуватості: оскільки кожна людина вважається невинуватою, доки її не визнано винною, то у разі необхідності застосування арешту будь-яка надмірна суворість для забезпечення охорони особи обвинуваченого повинна суворо каратися законом [17].

Таким чином, спостерігаємо значний прогрес і повну відмову від принципів кримінального права феодального періоду, що було значним кроком уперед. Однак, як з'ясувалося, всі ці гарантії буржуазія зовсім не збиралася поширювати на увесь народ. У 1789 р. Установчими зборами було прийнято Закон проти стовпищ, яким установлювались суворі кримінальні покарання (аж до страти) до осіб, які брали активну участь у масо-

вих народних протестах. У 1791 р. було видано Закон Ле-Шапельє, за яким робітників було позбавлено права спільно боротися за підвищення свого заробітку, брати участь у страйках. Винним загрожував значний грошовий штраф або тюремне ув'язнення.

Отже, нове кримінальне законодавство було орієнтовано, з одного боку, на відповідність ідеям Просвітництва та очищення від феодальних елементів, а з іншого — на захист основ буржуазного ладу.

У 1807 р. було прийнято спеціальний Торговий (комерційний) кодекс Франції (Code de Commerce de France) [18], яким регулювалися такі важливі для буржуазії правовідносини, як комерційна діяльність, торгова біржа, морська торгівля тощо. Таким чином, Торговий кодекс 1807 р. доповнював Цивільний кодекс Наполеона положеннями про юридичні дії, що вчинялися комерсантами. Цей документ складався з чотирьох книг. У першій книзі містилися загальні положення, що стосувалися комерсантів — осіб, які складали «торговельні акти в порядку здійснення своїх звичайних занять». Друга книга була присвячена питанням міжнародної і морської торгівлі, третя — банкрутствам, четверта — торговій юрисдикції.

Також слід зосередити увагу на Кримінально-процесуальному кодексі, прийнятому у 1808 р., яким було закріплено принцип призначення суддів урядом і затверджено триступеневу систему суду, що відповідала поділу на три види правопорушень, встановленому Кримінальним кодексом. Мировий суддя, який здійснював у кримінальних справах функції суду простої судової поліції, виконував роль першої інстанції. Друга інстанція була представлена судом виправної поліції, це був колегіальний суд, але діяв він без присяжних засідателів. Третью інстанцією був апеляційний суд, який був колегіальним органом з присяжними засідателями і складався з двох відділень — з кримінальних і цивільних справ.

Найвищою інстанцією був касаційний суд. Прокуратура функціонувала при суді та підтримувала обвинувачення, здійснюючи при цьому нагляд за законністю дій посадових осіб судового апарату.

«Підсумок» розвитку кримінального законодавства французької буржуазної революції міститься у Кримінальному кодексі 1810 р., у якому відображено і закріплено принципи буржуазної законності, що на той час вже установилися. Кодексом 1810 р. забезпечувався послідовний, неухильний захист капіталістичної власності, експлуатації і буржуазної держави, суворо переслідувалися державні злочини.

Складався Кодекс із чотирьох книг, перша із яких була присвячена покаранням кримінальним і виправним. Детально було описано порядок застосування покарання. Так, у статтях 12, 13 йдеться про смертну кару: «Всякому засудженому на смерть відрубється голова. Засуджений до смертної кари за вбивство батька супроводжується на місце страти в сорочці, босоніж, з чорним покривалом на голові він виставляється на ешафоті, в той час як судовий пристав читає народу обвинувальний вирок; слідом за цим йому відрубється кисть правої руки, а потім його негайно страчують». Так само деталізовано описуються і способи виконання інших покарань (болісних і ганебних).

Публічне здійснення жорстоких покарань свідчить про те, що основною метою покарання, як і раніше, залишалось залякування, а судові органи під час прийняття рішення не лише здійснюють судочинство, а й реалізують виховну функцію суспільства.

Книга друга Кримінального кодексу 1810 р. встановлює підстави відповідальності, а також підстави звільнення від відповідальності (божевілля і примушення до скоєння злочинів силою). Кодекс не встановлював мінімального віку кримінальної відповідальності. Але до осіб, які не досягли 16 років, застосовували більш м'який вид покарання.

Третя книга Кодексу присвячена злочинам і проступкам, які були двох видів: публічні і приватні. До публічних правопорушень належали дії, спрямовані проти безпеки держави, імперської конституції, громадського спокою. Варто зауважити, що до публічних злочинів, визначених у Кодексі, не відносять релігійні. У зв'язку з цим можна простежити поступове відокремлення церкви від

держави, та зменшення її впливу на суспільні відносини.

Четверта книга стосувалась поліцейських порушень і покарань. Поліцейськими покараннями були короткострокове ув'язнення, штраф, конфіскація певних предметів. Ці види покарань виконували роль превентивної (попереджувальної) функції, що стимулювало до чіткого і неухильного виконання обов'язків.

Кримінальний кодекс Франції 1810 р. мав велике прогресивне значення. Він ґрунтувався на принципі рівності всіх громадян перед законом, закріплював основні положення буржуазної законності, а його вплив позначився на розвитку кримінального права в багатьох країнах, адже відомо, що діяв він понад 180 років. Слід відзначити, що позитивною рисою кодексу були ясність, точність і виразність його формулювань [19].

Таким чином, можна стверджувати, що розвиток функцій судових органів Франції, їх призначення відбувалися на основі буржуазних відносин та ґрунтувалися на тогочасних вимогах розвитку інституту приватної власності, що вимагало чіткої регламентації норм права у спеціальних кодифікованих актах, якими керувалися при винесенні рішення.

Кримінальне законодавство багатьох країн світу зазнало помітного впливу Французького кримінального кодексу 1810 р., наприклад, у 1882 р. у Японії набув чинності кримінальний закон, що майже дослівно був переписаний із французького.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновки про те, що розвиток державно-правових учень у період буржуазних революцій відбувався в умовах соціальних і політичних змін, утвердження вимог нової епохи. Поступово припинялися феодальні відносини, нового розвитку набули виробничі сили, послідовно утверджувались нові принципи юридичної рівності громадян у сфері приватноправових відносин та основні засади кримінального права.

Завдяки скасуванню феодальних привілеїв сформувався комплекс демократичних інститутів, що діють дотепер і норми яких закріпилися у перших спробах кодифікації та систематизації законодавства.

ПРИМІТКИ

1. Історія держави і права зарубіжних країн (конспект лекцій) [Електронний ресурс] / І. Д. Мудрак. — Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/671/>.
2. Там само.
3. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / В. С. Макарчук. — К. : Атіка, 2001. — С. 237.
4. Habeas Corpus Act 1679 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.legislation.gov.uk/aep/Cha2/31/2/contents>.
5. Там само.
6. Там само.
7. Там само.
8. Там само.
9. English Bill of Rights 1689 An Act Declaring the Rights and Liberties of the Subject and Settling the Succession of the Crown [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://avalon.law.yale.edu/17th_century/england.asp.
10. Act of Settlement (1700) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.legislation.gov.uk/aep/Will3/12-13/2>.
11. Історія держави і права зарубіжних країн (конспект лекцій) [Електронний ресурс] / І. Д. Мудрак. — Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/671/>.
12. Déclaration des droits de l'Homme et du citoyen de 1789 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.textes.justice.gouv.fr/textes-fondamentaux-10086/droits-de-lhomme-et-libertes-fondamentales-10087/declaration-des-droits-de-lhomme-et-du-citoyen-de-1789-10116.html>.
13. Déclaration des droits de l'Homme et du citoyen de 1789 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.textes.justice.gouv.fr/textes-fondamentaux-10086/droits-de-lhomme-et-libertes-fondamentales-10087/declaration-des-droits-de-lhomme-et-du-citoyen-de-1789-10116.html>.
14. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) = Code civil des Français (Code Napoléon) / пер. с фр. В. Н. Захватаева. — Москва—Берлин : ИнфотропикМедиа, 2012.
15. Déclaration des droits de l'Homme et du citoyen de 1789 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.textes.justice.gouv.fr/textes-fondamentaux-10086/droits-de-lhomme-et-libertes-fondamentales-10087/declaration-des-droits-de-lhomme-et-du-citoyen-de-1789-10116.html>.
16. Там само.
17. Там само.
18. Code de Commerce de France [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k56629t/f3.image>.
19. Історія держави і права зарубіжних країн (конспект лекцій) [Електронний ресурс] / І. Д. Мудрак. — Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/671/>.

Капустинский Виктор. Особенности функционального назначения судебных органов в период становления буржуазных государств (на примере Англии и Франции).

В статье исследованы изменения в судебных органах и функциональном назначении в период становления буржуазных государств на примере Англии и Франции. Отмечены первые попытки кодификации тогдашнего законодательства, которые имели существенное влияние на дальнейшее развитие как собственно функций судебной власти, так и судебной системы в целом.

Ключевые слова: функции, судебная система, законодательство, феодальные отношения.

Kapustynskiy Victor. Features of the functional purpose of the judiciary during the formation of the bourgeois states (for example, England and France).

The article deals with changes in judicial bodies and their functional destination during establishment of bourgeois states on the examples of England and France. There were remarked the first attempts to codify contemporary legislation which had significant impact on further development of functions of judicial power, as well as judicial system in general.

Key words: functions, judicial system, legislation, feudal relationship.